

Mateu RODRIGO LIZONDO, *Recerques de cultura medieval. València, segles XIII-XV* (Nexus, 24), València, Publicacions de la Universitat de València 2023, 380 p.

El llibre que presentem és un recull de nou articles del professor Mateu Rodrigo, publicat amb motiu de la seva jubilació administrativa com a professor de la Universitat de València. Els treballs tenen com a eix temàtic la cultura valenciana dels segles XIII-XV; i foren publicats originàriament en revistes i llibres acadèmics entre els anys 1981 i 2020, però ara han estat revisats novament amb motiu de la publicació en forma de llibre. Set dels nous articles contenen un «apèndix documental», normalment extens i sempre molt ric.

El recull pròpiament dit d'articles és precedit, en primer lloc, per un *Pròleg* (p. 11-15) signat pel professor Antoni Furió, en el qual glossa la trajectòria acadèmica de l'autor del llibre i emmarca les seves valuoses contribucions en els corrents historiogràfics valencians del darrer mig segle. Amb aquestes paraules Furió acaba el pròleg (p. 15):

«Mateu Rodrigo és un home savi i erudit, en el millor sentit de la paraula, que és l'únic que realment pot tenir. Un gran coneixedor de la història valenciana, i no sols de la medieval, a qui companys i amics recorrem habitualment per tal d'aclarir un dubte o de conèixer un fet. Un professor excel·lent que fa un any [és a dir, l'any 2021], i per raó de la jubilació, ha deixat de fer classes, però que no ha deixat de venir tots els dies, ara com a professor honorari, al seu despatx del departament, on segueix treballant de manera entusiasta i competent com ha fet durant quasi cinquanta anys i on sap que continua tenint l'afecte i la consideració dels seus companys».

Després del pròleg, una *Nota a aquesta edició* (p. 17-24), signada pel mateix Mateu Rodrigo, explica l'origen dels treballs i en comenta les principals aportacions. Completen el llibre, un *Índex de manuscrits i incumables citats* (p. 376-380) i naturalment l'*Índex* (p. 7-9).

El primer dels nou articles (o ara capítols), l'únic redactat en llengua castellana, *La protesta de València de 1318 y otros documentos inéditos referentes a Arnau de Vilanova* (p. 25-60), edita diversos documents de Ramon Conesa, marmessor d'Arnau de Vilanova, i de parents del metge, arran de la sentència (Tarragona, 1316) condemnatòria d'algunes tesis extretes de les seves obres i de l'actuació de l'inquisidor Burguet, i altres documents, principalment de l'Arxiu Reial de València, datats entre els anys 1299 i 1344. Els 16 documents publicats en l'apèndix de l'article (p. 39-61), permeten de reconstruir el nucli de seguidors i familiars de mestre Arnau i la defensa que feren de la seva obra i memòria.

El segon article, *Ramon Muntaner i la ciutat de València* (p. 61-130), estudia i aplega 43 documents (datats entre l'any 1300 i el 1613) conservats majoritàriament a València sobre qui fou durant la seva etapa de maduresa ciutadà d'aquesta ciutat, Ramon Muntaner. Una bibliografia de quatre pàgines (p. 127-130) arrodoneix l'article.

Tres articles, és a dir, el tercer, *Els beguins de València en el segle XIV. La seua casa-hospital i els seus llibres* (aquest signat conjuntament amb el mestre Agustín Rubio Vela) (p. 131-165); el sisè, *Personalitat i cultura de Maria de Castella, reina d'Aragó* (p. 209-245); i el vuitè, *La llibreria del canonge Guillem Serra i el seu llegat a la catedral de València (1489)* (p. 293-355), tenen com a tema d'estudi l'anàlisi de tres biblioteques destacades: a) La de l'hospital dels beguins, formada per uns 40 volums que tractaven de temàtica bíblica i espiritual que mostren una clara influència d'Arnau de Vilanova

i, molt menor, de Ramon Llull; b) La de la reina Maria de Castella, molt ben dotada d'obres més aviat de caràcter devocional; i c) La del canonge de la catedral de València i rector d'Olleria Guillem Serra, formada per 23 còdexs, entre els quals destaquen 6 sermonaris de Vicent Ferrer (quatre en català i dos en llatí) i tres infolis de *Lo Crestià* d'Eiximenis. Tots tres articles són coronats per sengles apèndixs documentals formats respectivament per 15 documents datats entre els anys 1278 i 1391, un de molt extens de l'any 1458 i quatre del 1489.

El quart article, *Sobre l'ascendència d'Ausiàs March* (p. 167-185), i el cinquè, *Benvinguda* († 1393), *vídua de Guillem Martorell. Un nom oblidat de la família de l'autor del «Tirant»* (p. 187-208), són dedicats respectivament a membres de les famílies dels escriptors Ausiàs March (Pere March, dit *lo Prohom*, i Jacme March, avi del poeta) i Joanot Martorell. Ambdós articles inclouen apèndixs documentals: el primer edita dos documents (de 1347 i 1480) i el segon, tres (datats el 1392).

El capítol setè, *La identitat del poeta Francesc Ferrer (València, ca. 1400-1462)* (p. 247-291), reconstrueix els fets més importants de la biografia de l'esmentat poeta sobre bases històriques i nova documentació. En concret, en l'apèndix documental (p. 273-286), Rodrigo edita l'inventari *post mortem* dels seus béns. En conclusió (p. 272):

«hem pogut documentar el ciutadà de València Francesc Ferrer, rendista, propietari d'immobles i censals, senyor del lloc de Paiporta, persona culta i afecionada a la poesia, relacionada pels seus orígens familiars amb la burgesia, professionals liberals i mestres artesans, i alhora amb la noblesa i la cavalleria urbana i la ciutadania afecta al cultiu de les lletres. A més, per tancar el seu retrat, fou autor molt probable, si no segur, d'obra poètica original».

Finalment, el darrer article, el novè, *Sobre el «Dietari del Capellà d'Alfons el Magnànim», l'autor i el Regne de Nàpols* (p. 357-373), aporta dades documents sobre Melcior Miralles († 1502). Mateu Rodrigo, seguint les passes de Sanchis Sivera, atribueix a l'esmentat Miralles l'autoria del *Dietari*, publicat pel mateix Rodrigo l'any 2011.

* * *

Celebrem la publicació d'aquest aplec d'estudis del prof. Mateu Rodrigo. Són tantes les aportacions i tants els aspectes positius que caldria remarcar, que l'extensió d'una recensió no és suficient. En canvi, tenint al davant un bon conjunt d'estudis publicats durant quaranta anys per Mateu Rodrigo, sí que podem fer una observació sobre la metodologia de recerca emprada per l'autor. Els treballs combinen sempre un coneixement profund de l'*status quaestionis* del tema tractat i una recerca documental de primer nivell. No és casual que la majoria d'articles integrin el que l'autor anomena un «apèndix documental» (només en un sentit molt ampli, crec jo, pot ésser anomenat 'apèndix') i en tots ells la documentació utilitzada és amplíssima. Si se'm permet de parafrasejar les paraules del prologuista, Dr. Furió, que per molts anys continuï el professor Rodrigo «treballant de manera entusiasta i competent com ha fet durant quasi cinquanta anys» (p. 15).

Jaume MENSA I VALLS
Universitat Autònoma de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans